

La deriva substitutòria de l'“idioma valencià”

Encarar una interpretació rigorosa de la realitat sociolingüística valenciana contemporània exigiria una projecció històrica que ens familiaritzés amb la dinàmica substitutòria que ha senyorejat l'ecosistema comunicatiu valencià des del segle XVI. Ni disposem d'espai ni és el moment de fer-ho, però quede dit que una reculada històrica ens ajudaria a entendre les causes d'un capteniment institucional que invisibilitza el conflicte dels usos entre les llengües en contacte mitjançant l'exacerbació d'una controvèrsia al voltant de la individuació del sistema matriu català d'un pretès “idioma valencià”.

Amb l'eixida de la dictadura, el procés històric de substitució lingüística inaugura una nova etapa que, un cop avaluats els resultats, podríem catalogar de *castellanització encoberta*. Com és sabut, la transició va ser altament conflictiva, amb episodis de gran virulència social que van propiciar la claudicació dels sectors progressistes en la negociació de tota la simbologia identitària que recolliria l'Estatut d'Autonomia l'any 1982 (bandera, himne, nom de l'autonomia i de la llengua, etc.). Després d'aquest primer gran fiasco, l'etapa de l'esquerra al poder (1982-1995), tot i la consecució d'algunes fites que podrien ser interpretades com a veritables esdeveniments històrics (la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià, 1983, per exemple), va estar presidida per la falta d'energia i convicció a l'hora de liderar el procés de normalització lingüística. Una època d'*infraplanificació lingüística*, amb un balanç molt exigü d'una política pretesament progressista centrada massa sovint en el terreny simbòlic de les decisions emblemàtiques.

Si algú tenia dubtes a l'hora de considerar l'Administració valenciana com una via morta, incapaç d'alterar, per manca de convicció, els mecanismes estructurals que regulen l'ús social de la llengua, l'accés del Partit Popular al govern el 1995 consolidarà la percepció esmentada. En aquesta nova etapa, que podríem etiquetar de *contraplanificació lingüística*, La planificació funcional ha esdevingut un àmbit de flagrant inhibició per part del poder. En aquest sentit, sota els auspicis d'un marc legal que només contempla l'Administració i l'ensenyament, els nous governants es van limitar a desmantellar la ja feble estructura organitzativa heretada de l'època socialista i han rutinitzat una no-intervenció que consolida la virtualitat d'una planificació efectiva. La hipocresia que es desprèn d'una gesticulació valencianista estrictament retòrica té en el *Decàleg d'Ares del Maestre* un exponent emblemàtic. Com era de preveure, la proposta de valencianització de l'Administració que se'n desprenia va passar al calaix dels mals endreços amb una rapidesa inusitada.

D'altra banda la no-intervenció en la promoció dels usos i en la millora de la representació social d'una llengua amb una matriu de prestigi altament deficitària, contrasta enormement amb l'extraordinària activitat que el govern valencià ha desplegat al voltant de la creació d'un marc lingüísticocultural de referència estrictament autòmic, amb *auctoritas* codificadora inclosa, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. La pedra angular de tota l'estratègia ha estat una aposta nominalista pel glotònim tribal i la negociació subsegüent d'un àmbit de pertinença lingüística d'índole superior. Del 1995 ençà, aquesta dinàmica individuadora ha conscitat un inventari d'actuacions certament espectacular. Per recordar alguns casos propers, encara ressona la cridòria ocasionada per la diferenciació de valencià i català en les escoles d'idiomes, l'exclusió de la titulació de Filologia Catalana en el marc del requisit lingüístic, el memoràndum

presentat pel ministre Miguel Ángel Moratinos en la sol·licitud d'oficialitat a la Unió Europea de les llengües de l'Estat espanyol amb estatus de cooficialitat i la traducció de la Constitució Europea. Tot un seguit d'episodis que consoliden un escenari de problematització permanent al voltant d'una llengua constantment judicialitzada.

Malauradament, les polèmiques que aquest capteniment institucional ha ocasionat s'han anat succeint al mateix ritme que la vitalitat de la llengua s'anava esllanguint. Efectivament, els darrers temps, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua primer i la mateixa Generalitat Valenciana després ens han fornint un parell d'enquestes on la involució previsible queda palesa en unes dades empíriques enormement preocupants. La contundència dels resultats obtinguts delata sense subterfugis l'impacte ecolingüístic en el paisatge comunicatiu contemporani de la contraplanificació lingüística portada a terme els darrers anys.

Això sí, amb el seguidisme irresponsable del PSPV-PSOE, l'innocent sintagma "idioma valencià" és a punt de ser entronitzat en l'articulat de la proposta de nou Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana. En aquestes alçades del camí, amb quasi vint-i-cinc anys de govern autonòmic, em dol constatar que l'horitzó de la secessió lingüística continua tan vigent com la dinàmica substitutòria que, si més no en l'àmbit programàtic, havia de subvertir el nou ordre politicosocial auspiciat per l'adveniment de la democràcia.

Miquel Àngel Pradilla Cardona
Sociolingüista. Membre de l'Institut d'Estudis Catalans